

Viata în aparență

La o anchetă a revistei „Scena” privind cele mai notabile prezențe teatrale în ultimul deceniu al secolului XX, l-am numit, fără ezitare, pe Dušan Kovačević cel mai bun dramaturg străin contemporan jucat. Și ce știam despre el? Două piese, cunoscute din două spectacole. Două spectacole foarte bune, e adevărat, regizate de Horea Popescu: *Profesionistul* la Teatrul Național din București și *Tărâmul celălalt* la Teatrul „Sică Alexandrescu” din Brașov. Apoi am văzut filmul de faimă internațională realizat în 1995 de Emir Kusturica, *Underground* și am înțeles că autorul scenariului, același Kovačević, e într-adevăr o personalitate remarcabilă a artei contemporane, de o pregnantă originalitate. Vocea sa, viziunea sa, transmit, în modalități specifice mediului spiritual în care trăiește, mesaje de o deosebită forță dramatică și morală privind destinul nostru contemporan. Denunță atrocități, evocă tragedii, stigmatizează arbitrarul, cu o virulență aspră, dar în același timp, cu o întoarcere de ton, de registru, de fantezie, scoate la iveală o rază de duh, de inteligență și franchețe, de frumusețe omenească ce scaldă viața în valuri de speranță. Tărâmul celor duși de pe lume, într-o eternă pace și neschimbare (*Tărâmul celălalt*), e o nostalgie a vieții; insula care se desprinde alegoric în final la *Underground*, cu toată fatalitatea ei istorică, e o salvare a vieții. Viața învinge, irumpe energic din tot ce o strivește, o sufocă, o distruge, ca o sămânță proaspătă de regenerare și continuitate. E ceva viril în această expresie personală, cu contraste puternice, dar nu fatale, ceva tulburător și tonic care vorbește despre un destin anacronic în această parte a lumii, destin eroic și grotesc, cu suferințe dure și bucurii explozive, de o exaltare aproape sălbatică.

Piesa pe care am văzut-o acum, Larry Thompson, tragedia unei tinereți sau *Show must go on* (*Spectacolul trebuie să continue*) nu seamănă cu nici una dintre cele de mai sus. De altfel, nici ele nu seamănă una cu alta, fiecare fiind scrisă în alt registru, cu un exemplar simț al construcției. De data aceasta, pare o anticonstrucție. Totul se desfășoară sub semnul improvizăției, ca un spectacol care nu poate începe pentru că n-a venit interpretul principal, pentru că mașiniștii nu și-au primit salariul și amenință cu greva, pentru că lumina se întrerupe din cauza datoriilor, cineva fură de la casierie amărății banii de bilete etc. etc. Mizerii cotidiene. Mizeriile tranziției. Dar care spectacol?

Cineva, la sfârșitul reprezentației, spunea că a fost o aiureală. Mă îndoiesc – aiureala a fost premeditată, ca o aparență teatrală. Spectacolul artei nu poate începe, pentru că ceea ce vedem e spectacolul propriei noastre vieți, unde nimic nu e coerent, nimic nu se leagă, trăim sub semnul derizoriului și al improvizăției. E o parodie alegorică, în care nasul prea mare al lui *Năsoi* provoacă o dramă cu porniri sinucigașe, trei perechi de gemeni sucombă și înviază ca-n basme, un actor cu părul alb ucis la 7–8 ani nu știe că e doar aparent viu, un bodyguard caută un criminal inexistent etc. Pretexte. Dincolo de ele sunt probleme serioase puse în discuție, privind în special condiția intelectualului și a artistului într-o societate care nu mai cultivă valorile umane, ci mercantile. Fantasmagorii, s-ar spune, dar nu cred că autorul s-a arătat aici mai puțin stăpân pe tehnică, ci a denaturat-o deliberat pe cea tradițională, pentru a viza mai ascutit problemele grave care dor și proliferază între oameni aparent vii. A jucat, cred, naivitatea, ca la pictorii fără studii care proiectează viziuni de o originalitate fabuloasă. Reproducerea tabloului *Mirii* de Josip Generalić în caietul-program, un reprezentant celebru

al acestei picturi în spațiul evocat, îmi confirmă părerea.

Piesa a fost tradusă și regizată de Mara Pașici-Manolescu. Cu prea mare seriozitate, însă. Ne dăm seama destul de repede de pretext, suntem dispuși să acceptăm jocul, așteptăm punctul de interes care să ne facă părtași, complici la idee, dar el ne scapă, ne scapă mult timp datorită unei... cum să zic? unei prea realiste redări a derutei, prea intense trăiri ale unor stări care sunt literalmente teatrale și ar fi cerut un joc de-a „ne facem că nu jucăm”. Prea angajați în drama personajelor Tania Filip (*Directoarea*) și Cristian Șofron (*Ștefan Năsoi*), cam îngroșat Valentin Teodosiu (*Specialistul*), în contururi elocvente Ion Haiduc și Ruxandra Sireteanu (tripla pereche de gemeni), Anda Caropol (*Nașa Savka*). Doarme expresiv Ion Siminie

(*Nașul Sava*), cade cu efect de pe stâlp Claudiu Romilă (*Electricianul*). Tonul just, de teatralitate complice, cu subtexte și tâlcuri grave în comentariile adresate nouă de-a lungul reprezentației, câte un surâs stingher și o privire adâncă, măsurat în accente și haz reținut, l-a avut Ștefan Sileanu (*Actorul Alb*). Implicat și nu prea. Cam asta era cheia. Iar în liniile asimetrice ale decorului (Lia Dogaru) se întrevește ceva din naivitatea plasticii evocate.

Teatrul „Nottara” – Larry Thompson, tragedia unei tinereți sau Show must go on de **Dušan Kovačević**. Traducerea și regia: **Mara Pașici-Manolescu**. Scenografia: **Lia Dogaru**. Muzica: **Nicu Alifantis**. Cu: **Ștefan Sileanu, Tania Filip, Cristian Șofron, Ion Haiduc, Ruxandra Sireteanu, Anda Caropol, Ion Siminie, Valentin Teodosiu, Claudiu Romilă**. Data premierei: **22 aprilie 2001**.

Cronicar în sala minunilor?

O căsuță-jucărie, un bătrân în carne și oase ce cară ditai contrabasul. Un altul se miră: „*ce faci cu vioara aia?*”. Sunt doi prieteni, *Rodolfo* și *Bernardo*, interpretați cu haz de Daniel Stanciu și Cristian Miteșcu. Cel cu contrabasul spune că se duce la târg să-l vândă, pentru că vremurile când cântau și se veseleau au trecut și acum nu mai are nevoie de el. Și pe o muzică ritmată, modernă, compusă de Dan Bălan, evocă acele vremuri dansând cu agilitate tinerească și însuflețind sala de prichindei, care bat din palme de admirație. Bat și mămicile, bunicii, iar un spectator nimerit printre ei cu alt rost saltă și el în ritm din picioare, pentru că momentul e de o frenezie cuceritoare. Cronicarul...

Cele evocate se termină în aplauze generale, căsuța își întoarce fața și-i vedem interiorul cu două fete lungite acolo, urâte și gălăgioase, care țipă să fie spălate,

îmbrăcate de sora lor. Două marionete și o fată aievea, blondă, grațioasă, interpretată de GrațIELa Ștefan, *Frumoasa*. Parcă ar fi ceva din *Cenușăreasa*. Observ că realizatorii marchează contrastul etic prin întruchiparea personajelor generoase de către actori, iar a celor egoiste, meschine, de marionete. Ceea ce se va adevăra și pe parcurs, cu diferite nuanțe, când *Frumoasa* întâlnește *Bestia*. O alcătuire uriașă de animal care umple scena și stârnește fiori prin sufletele plâpânde, dar, curios, surprinde printr-o lucire parcă blajină în ochi și o modulație oarecum blândă în tonul cu care-și rostește amenințările. Ioan Brancu manevrează dinăuntru colosul cu o măiestrie pe care trebuie să i-o apreciem, ca și felul nuanțat în care-și rostește replicile. Prinși de firul jocului, admirăm scene în care o panoplie de personaje pestrice animă târgul, cu negustori de rațe